

צמרורת בואסיה *Trichodesma boissieri* - פורחת במארס במדבר יהודה ובאזור ים-המלח

כתבה: ערגה אלוני

צמרורת בואסיה *Trichodesma boissieri* היא בן-שיח מדברי, רב שנתי מרשים ושובה עין בפרחיו התכולים. התגלתה על-ידי ג'ורג' פוסט. רופא אמריקאי, תושב-ביירות, שקרא לצמח ע"ש הבוטנאי אדמונד בואסייה שחקר את צומח המזרח התיכון במאה ה-19. גובה הצמח 50-70 ס"מ. הענפים זקופים ומסתעפים בעלי פלומה דקה ודלילה בגוון ירוק אפור (צילום 1). העלים פשוטים, חלקים, מסודרים נגדית על הגבעול. אורכם כ-5 ס"מ, שפתם תמימה. העלה יושב בסיסו רחב וקצהו מחודד. העורק הראשי בצדו התחתון של העלה בולט ובצדו המופנה לאור הוא שקוע. קרוב לתפרחת הולכים העלים ונעשים קצרים. ליד עוקצי הפרחים הם קצרים וצרים אורכם בין 1-2 ס"מ, סידורם משתנה ולעיתים הם בודדים.

צילום 1. צמורת בואסיה - גבעול נושא עלים ופרחים. צילמה: ערגה אלוני ©

התפרחת אשכול. הענף מתפצל בחלקו העליון לכמה ענפי פריחה קצרים. ניצני הפריחה והפרחים נוטים מטה. בכל ענף משנה מצויים כ-15-20 פרחים דו מיניים, הנישאים על עוקץ באורך של 3-5 ס"מ. הגביע בעל חמישה עלי עטיף (פיינברון, דנין 1991), בסיסם רחב והקצה מחודד. הם עטויים בשעירות רכה (צילום 2). חמשת אונות הגביע יחד סוגרים על הכותרת ויוצרים חרוט חד נוטה מטה. עם הבשלת הפרח, מתפשקים עלי הגביע אחורנית והכותרת נפתחת. עלי הכותרת מספרם 5, צבעם תכול עד ורוד, קוטר הפרח 15-25. עלה הכותרת רחב בחלקו העליון ומרכזו שקוע. בבסיסו עיטור של שני משולשים צמודים בצבע חום צהוב שיוצרים יחד צורת מחרוזת בת 10 חרוזים משולשים המבליטים את מיקום האבקנים. עלי הכותרת פרושים או נטויים אחורנית. האבקנים 5, קבועים על צינור הכותרת, כל אבקן בין שני עלי כותרת. הזירים קצרים בעוד המאבקנים ארוכים קטיפתיים בעלי חוד מאורך. כל החודים מצטופפים יחד בראשם ויוצרים קונוס. האבקן מפזר אבקה רק

בהשפעת תנודות גוף הדבורה. פריחת הצמרורה מתקיימת בין פברואר ליוני. בחודשי הקיץ החמים צמחים רבים יסיימו את מחזור חייהם. אחרים שהצליחו לשמור על משק המים בגוף הצמח יתאוששו לשנת חיים נוספת.

צמרורת בואסיה

צילום 2: צמרורת בואסיה. פרח פתוח ופקעי פריחה. צילמה: ערגה אלוני ©

האבקה נעשית ע"י דבורים הבאים לאסוף צוף ואבקה. עם הבשלת האבקנים בלשכות המאבק, האבקה לא מתפזרת, והצמח מחכה להזדמנות לפזר את אבקתו (שמידע, דרום 2000). דבורים ממינים שונים, המבקרים פרחים, יוצרים בפרח רטט בכנפיהם. הרטט גורם להתפוצצות הלשכות במאבק ולפיזור האבקה. תופעה המוכרת בשם Buzz- Pollination או האבקת זמזום (Paul and Mario, 2013). האבקה כזו מוכרת גם בפרחים ממשפחת

צילום 3: צמרורת בואסיה. פרח פתוח ולידו משמאל פרי לא בשל עטוף בגביע. צילמה: ערנה אלוני ©

עם ההפריה הכותרת נושרת בשלמותה ועלי הגביע נסגרים על אברי הפרח (צילום 3). השחלה בת 4 מגורות תופחת ומתפתח פרי בן ארבע פרודות. הפרודות פחוסות בעלות שוליים מוגבהים ומשוננים. אורך כל פרודה כ-1 מ"מ ורוחבה 7 מ"מ. צורתה מעוגלת עם קצה מחודד. ארבעת הקצוות המחודדים של ארבעת הפרודות פונים אל המרכז ובאמצע מבצבץ שריד יבש של העלי. הפרודות מתפרקות ונפוצות בשטח.

בית הגידול: צמרורת בואסיה היא צמח סהרו ערבי. גדלה בעיקר על סלעים ועל דרדרות אבן, במקומות בהם גדלים בסמוך מעט צמחים היכולים לשמש לה כמתחרים על משאבי מים ומזון. אך גם בסמוך למעיינות. היא מצויה לאורך בקע הירדן. בצפון בבקעת בית שאן ובמדבר שומרון. באזור מדבר יהודה ובמצוקים באזור ים המלח. הצמח אנדמי לישראל ועל כן חובה עלינו לשמור על קיומו לדורות הבאים.

בימים אלה (מארס 2015) נצפית פריחה שופעת באזור ים המלח. אתר מומלץ לצפייה בפריחה מרשימה קיים מול עינות צוקים (עין פשחה - אתר הרחצה) בו קיים מסלול שבו

ניתן לעלות לרום המצוק. בדרך ועל הדרדרת ישנם עשרות צמחים של צמרורה.

ספרות:

פינברון-דותן נ ודנין א 1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

שמידע א ודרום ד 2000 מדריך פרחי הבר בישראל - צמחיית המדבר. הוצאת כתר ירושלים. עמ' 244.

Paul ADL and Mario VM 2013 What's the 'Buzz' about? The ecology and evolutionary significance of buzz-pollination. Plant biology 16: 1-7.

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2015 צמרורת בואסיה *Trichodesma boissieri* - פורחת במארס

במדבר יהודה ובאזור ים-המלח, "פורחים עכשיו", כתב-עת "כלנית" מספר 2.

<https://www.kalanit.org.il>/צמרורת-בואסיה-פורחת-במארס-במדבר-יהודה